

Η τοποθέτηση του Πατροκοσμά στο ιστορικό πλαίσιο της εποχής του (18ος αιώνας)

[Ορθοδοξία](#) / [Ποιμαντική](#)

[Ηλίας Μογλενίδης, υπ. διδ. Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ](#)



Το μεγαλειώδες έργο του Χριστολάτρη αγίου Κοσμά θα εκτιμηθεί, αν προηγουμένως γνωρίσουμε τα ιστορικά πλαίσια μέσα στα οποία γεννήθηκε και έδρασε. Ο Κοσμάς γεννήθηκε το 1714 και εκοιμήθη το 1779. Στη συνέχεια σπούδασε στο «Όταν εγεννήθη ο Άγιος Κοσμάς η κατάσταση είχε λάβει ακόμη μεγαλύτερες διαστάσεις. Ποικίλοι καταπιέσεις επεβαλλοντο επι των Χριστιανών: κεφαλικός φόρος, αρπαγαί, λεηλασίες, αιχμαλωσίες, ερημώσεις και βίαιοι εξισλαμισμοί. Ό,τι άφηναν οι Τούρκοι το συνεπλήρωνον άτακτοι ληστρικά συμμορίες, με αποτέλεσμα να μην δύναται κανείς να συναντήσει εις την ύπαιθρον ούτε ιερείς, ούτε Εκκλησίας εν λειτουργία, ούτε Σχολεία, ούτε διδασκάλους, ούτε ανθρώπους με χαράν [32] εις το πρόσωπον αυτά δε τα ανήπια απέθνησκον ως και πρότερον αβάπτιστα και οι νεκροί εθάπτοντο άνευ νεκρωσίμου ακολουθίας. Είχεν επί πλέον να αντιμετωπίσει την ύπουλον και αδίστακτον πολιτική των απλήστων Ενετών, την δολιότητα και κακοντρέχειαν των Καθολικών, που απέβλεπον εις την πλήρη εξουθένωσιν και τελικήν υποταγήν της Ανατολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας

εις τον πάπαν της Ρώμης, τας εδαφικάς βλέψεις των ισχυρών ηγεμόνων της Ευρώπης προς τα ελληνικά εδάφη της τουρκικής αυτοκρατορίας. Τέλος, την μεθοδικότεραν αφάιμαξιν και εξάντλησιν του ελληνικού στοιχείου» [33].

Το Γένος μας, μέσα στη μακροχρόνια εκείνη σκλαβιά, ζητούσε κυβέρνηση να το διοικήσει, ζητούσε δασκάλους να το φωτίσουν, ζητούσε παπάδες να το αγιάσουν, ζητούσε οπλαρχηγούς να το ελευθερώσουν. Κυρίως όμως του χρειαζόταν ένας άγιος Γέροντας, ν' ανάψει φως μπροστά του, ν' αναλάβει όλη τη φροντίδα του, να το κατευθύνει, να το ξυπνήσει από το λήθαργο, να το πάρει σαν μικρό παιδί από το χέρι, να το βάλει κάτω από το πετραχήλι του και να το ειρηνεύσει, να του ανοίξει τα μάτια με το Ευαγγέλιο, να το διδάξει με τη σοφία του και να το παιδαγωγήσει με την πείρα του. Διατήρησε άσβεστη τη φλόγα της πίστεως στις καρδιές των απλοϊκών χριστιανών της εποχής του, που χειμάζονταν πνευματικά από την οθωμανική λαίλαπα [34].



Η θεία Πρόνοια έστειλε τον άγιο Κοσμά τον Αιτωλό, που δεν ήταν βέβαια ο μόνος [35]. Τον ακολουθούσαν πολυάριθμοι ιερείς και μαθητές του, μαζί με τους οποίους και πλήθος λαού. Να πως ο ίδιος περιγράφει την απόφασή του, ν' αφήσει την εράσμια αθωνική ησυχία και τη φιλόθεη αδελφότητα της μονής του και να εξέλθει στον κόσμο προς συνδρομή των καταπονουμένων αδελφών του: «Σιμά εις τα άλλα

ήρρηκα και τούτον τον λόγον, όπου λέγει ο Χριστός μας, πως δεν πρέπει κανείς χριστιανός, άνδρας ή γυναίκα, να φροντίζει δια λόγου του μόνον πώς να σωθή, αλλά να φροντίζει και για τους αδελφούς του [36]. Και όποιος φροντίζει μόνον δια του λόγου του και δεν φροντίζει και δια τους αδελφούς του, εκείνος θα κολασθή [37]. Ακούοντας και εγώ, αδελφοί μου, ετούτον τον γλυκύτατον λόγον, όπου λέγει ο Χριστός μας, να φροντίζομεν και δια τους αδελφούς μας, με έτρωγε εκείνος ο λόγος μέσα εις την καρδιάν μου, τόσους χρόνους, ωσάν το σκουλήκι, οπού τρώγει το ξύλον [38]. Τι να κάμω και εγώ; Στοχαζόμενος και την αμάθεια μου [39], εσυμβουλευθήκα τους πνευματικούς μου πατέρας Αρχιερείς, Πατριάρχας, τους εφάνέρωσα τον λογισμό μου, ανίσως και είναι θεάρεστον τέτοιον έργον νάν το μεταχειριστώ. Και όλοι με επαρεκίνησαν να το κάμω, και με είπαν πως τέτοιον έργον καλόν και άγιον είναι [40]. Μάλιστα παρακινούμενος περισσότερον από τον παναγιώτατον κυρ-Σωφρόνιον Πατριάρχην -να έχωμεν την ευχή του - και λαμβάνοντας τας αγίας του ευχάς, άφησα την εδικήν μου προκοπήν, το εδικόν μου καλόν, και εβγήκα να περιπατώ από τόπον εις τόπον και να διδάσκω τους αδελφούς μου» [41].

Είναι χαρακτηριστικό, να αναφέρουμε, ότι ο Άγιος Κοσμάς τον 18ο αιώνα θεωρεί, ότι για τους υπόδουλους Ορθοδόξους χριστιανούς ο κίνδυνος των Δυτικών είναι μεγαλύτερος από αυτόν των Τούρκων [42]. Η πίστη διαφυλάσσονταν καλύτερα υπό τους οθωμανούς από ότι υπό τους Ενετούς και λοιπούς Καθολικούς. Με την αποστολή ιεραποστόλων συνεχίστηκαν οι θρησκευτικές πιέσεις των Ρωμαιοκαθολικών στις υπόδουλες περιοχές και μετά την Άλωση.

Η θεία Πρόνοια έστειλε τον άγιο Κοσμά τον Αιτωλό, που δεν ήταν βέβαια ο μόνος. Διατήρησε άσβεστη τη φλόγα της πίστεως στις καρδιές των απλοϊκών χριστιανών της εποχής του, που χειμάζονταν πνευματικά από την οθωμανική λαίλαπα [43]. Έργο του, «η Διαφώτιση και ο επανευαγγελισμός» [44] των χριστιανών [45], διότι, «το αποπνικτικό σκοτάδι της τουρκικής κυριαρχίας, κρατούσε το Γένος στην φρικαλεότητα, μιας ατέλειωτης νύκτας» [46].

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

36. Κ. Τριανταφύλλου, Ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, έκδ. Μικρά Ζύμη, Θερμόν Αιτωλίας 2007, σ. 24. Βλ. και Αρχιμ. Χρυσ. Μαϊδώνη, όπ.π., σ. 19. Βλ. και Στ. Σάκκου, όπ.π., σ. 37. Βλ. και Μαρίας Μαρμασούλα, Παιδεία και Γλώσσα, όπ.π., σ. 442. Βλ. και Μητρ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας Κοσμά, όπ.π., σ. 172. Βλ. και Κοσμάς ο Αιτωλός, οι Προφητείες, έκδ. Εκδοτική Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1997, σ. 9. Βλ. και Ο Άγιος Κοσμάς ο

- Αιτωλός, *Βίος και Προφητείες*, έκδ. Μικρά Ζύμη, όπ.π., σ. 20. Βλ. και Αρχιμ. Δανιήλ Αεράκη, «Ο Κοσμάς ο Αιτωλός ως Ιεραπόστολος», *Περιοδικό Ιεράς Μητροπόλεως Φλωρίνης, Πρεσπών και Εορδαίας «Σαλπιγξ Ορθοδοξίας»*, Φλώρινα 1975, σ. 275.
37. Αρχιμ. Χαρ. Βασιλοπούλου, όπ.π., σ. 37. Βλ. και Ι. Μενούνου, *Κοσμά του Αιτωλού Διδαχές και Βιογραφία*, έκδ. Ακρίτας, σ. 236.
38. Ν. Τωμαδάκη, όπ.π., σ. 520.
39. Αρχιμ. Χρυσ. Μαϊδώνη, όπ.π., σ. 18. Βλ. και Αρχιμ. Δανιήλ Αεράκη, όπ.π., σ. 275.
40. Αρχιμ. Σωφρ. Παπακυριακού, όπ.π., σ.183. Βλ. και Κ. Σαρδελή, όπ.π., σ. 240. Βλ. και Φ. Μιχαλοπούλου, Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, 230 χρόνια από την κοίμησή του (1779-2009), Ιερά Μητρόπολις Αιτωλίας και Ακαρνανίας, *Περιοδικό «Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός»* έκδ. Δημιουργική Πρόταση, 2010, σ. 89.
41. Μον. Μωϋσέως Αγιορείτου, *Διδάγματα από τη ζωή και το έργο του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού*, έκδ. Πρότυπες Θεσσαλικές Εκδόσεις, Τρίκαλα, Αθήνα 2006, σσ. 15-16. Βλ και Γ. Βρέλλη, Κοσμάς ο Αιτωλός, Γιάννινα 1980, σ. 10. Βλ. και Μαρίας Μαμασούλα, Πατροκοσμάς, όπ.π., σσ. 24-25. Βλ. και Στ. Σάκκου, όπ.π., σσ. 39-40. Βλ. και Π. Πάσχου, όπ.π., σσ. 533-534. Βλ. και Μητρ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας Κοσμά, όπ.π., σ. 173. Βλ. και Χρ. Κρικώνα, Η Ορθόδοξος Εκκλησία, όπ.π., σ. 102.
42. Αν. Μαρά, *Η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία*, έκδ. Σταμούλη, Θεσσαλονίκη 2012, σσ. 24-25.
43. Γ. Μαρτζέλου, «Θεολογία και ζωή στις διδαχές του Αγ, Κοσμά του Αιτωλού», *Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου με θέμα: εις τιμήν και μνήμην των Νεομαρτύρων*, έκδ. Ιερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1988, σ. 395.
44. Κ. Κούρκουλα, *Λεύκωμα Διδασκάλων του Γένους*, έκδ. ΟΕΔΒ, Αθήναι 1971, σ. 68.
45. Φάνη Μιχαλοπούλου, *Κοσμάς ο Αιτωλός*, Αθήνα 1940. Βλ. και Αποστόλου Βακαλοπούλου, *Ιστορία της Μακεδονίας, 1354 - 1833*, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 348.
46. Γ. Μεταλληνού (πρωτ,), *Παράδοση και Αλλοτρίωση. Τομές στην πνευματική πορεία του Νεωτέρου Ελληνισμού κατά την μεταβυζαντινή περίοδο*, έκδ. «Δόμος», Αθήνα 1998, σ. 86.